

Ασημάκης Φλιάτουρας¹
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας

Γεώργιος Καζάκος²
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας

Αβραάμ Κλωναράς³
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας

Μαρία Δαούτη⁴
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Παναγιώτα Δαζέλη⁵
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας

Κλισίντα Λουμπόνια⁶
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Ο στόχος της εργασίας είναι να διερευνήσει τον συσχετισμό αφενός ανάμεσα στην ποσότητα των δανείων και τη χρήση τους ανά ετυμολογική κατηγορία (ολικά, μερικά: μεταφραστικά, σημασιολογικά, διεθνισμοί, αντιδάνεια) και γλώσσα (αγγλικά, γαλλικά, τουρκικά, ιταλικά, γερμανικά, βενετικά) και αφετέρου ανάμεσα στην κλιτή και την άκλιτη μορφολογική ποικιλία (+/- προσαρμογή) των δανείων, λ.χ. *ταξί/ταξιά*, με βάση την αξιοποίηση σωμάτων κειμένων, όπως του ΕΘΕΓ και του Google. Συγκεκριμένα, εντοπίζονται σημαντικές ασυμμετρίες ποσότητας

¹ afliatou@helit.duth.com

² georkaza@lit.auth.gr

³ avraklon1@helit.duth.gr

⁴ maria.dat.98@gmail.com

⁵ pdazele@gmail.com

⁶ klisloub@helit.duth.com

και χρήσης, καθώς και τάσεις υψηλότερης χρήσης της προσαρμοσμένης ή μη προσαρμοσμένης μορφολογικής ποικιλίας, οι οποίες αποδίδονται συστηματικά ή περιπτωσιολογικά σε διεπιπεδικούς (φωνολογικούς, μορφολογικούς, σημασιολογικούς) και χρηστικούς παράγοντες (ετυμολογική κατηγορία, είδος λεξιλογίου, χρηστικό επίπεδο, κειμενικό είδος κλπ.).

Λέξεις-κλειδιά: Δανεισμός, Χρήση, Ασυμμετρία, Προσαρμογή.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Ο δανεισμός είναι μια αναπόδραστη και φυσική διαδικασία στις γλώσσες παρά το γεγονός ότι συχνά συνοδεύεται από αρνητική στάση (βλ. Aitchison 2011· Campbell 2013· και για την ελληνική Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1994, 2009· Πετρούνιας 2002· Καραντζόλα & Φλιάτουρας 2004· Παπαναστασίου 2011· Σκιαδάς 2015· Φλιάτουρας 2021). Επίσης, συνδέεται άρρηκτα με τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες (βλ. Haspelmath & Tadmor 2009) με πρόσφατο παράδειγμα τον ισχυρό δανεισμό από την αγγλική την εποχή της πανδημίας του κορονοϊού, κυρίως όρων ειδικών λεξιλογίων, λ.χ. της ιατρικής (Φλιάτουρας 2022). Τα δάνεια άλλοτε κωδικοποιούνται και άλλοτε όχι, ενώ στη σύγχρονη ΝΕ παρατηρούνται φαινόμενα εναλλαγής κώδικα σε ειδικά λεξιλόγια (Μακρή-Τσιλιπάκου 1999· Tatsioka 2010). Δανεισμός λέξεων παρατηρείται καθ' όλη την πορεία της ελληνικής γλώσσας στον χρόνο από διάφορες γλώσσες, κυρίως δυτικοευρωπαϊκές, βαλκανικές, καθώς και από την τουρκική (βλ. αναλυτικά Φίλος 2010· Φλιάτουρας 2021, αλλά και τις εκεί ειδικότερες αναφορές για τον τουρκικό, ιταλοβενετικό και δυτικοευρωπαϊκό δανεισμό), όχι μόνο στην ΚΝΕ αλλά και στις νεοελληνικές διαλέκτους (βλ. μεταξύ άλλων Ralli 2016).

Ως προς την τυπολογική ταξινόμηση, ο δανεισμός μπορεί να είναι εσωτερικός (από μια ποικιλία σε άλλη), διαχρονικός (από το παρελθόν στο παρόν) και εξωτερικός (από μια γλώσσα σε άλλη) (βλ. Πετρούνιας 2002). Κατά το Φλιάτουρας (2021) τα εξωτερικά δάνεια στην ελληνική διακρίνονται με βάση την ετυμολογική προέλευση σε άμεσα (από μια γλώσσα σε άλλη) και έμμεσα (από μια γλώσσα σε άλλη με διαμεσολάβηση άλλης γλώσσας/άλλων γλωσσών), λ.χ. *ιγκλού* άμεσο δάνειο από την αγγλική και έμμεσο δάνειο από τη νουάτλ, και με βάση τη μορφή σε ολικά (μεταφορά σημαίνοντος και σημαινομένου), λ.χ. *μάρκετινγκ*, και μερικά (μεταφορά σημαίνοντος ή σημαινομένου). Τα μερικά δάνεια μπορεί να είναι (βλ. αναλυτικά Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1994· Πετρούνιας 2002, 2017· Ξυδόπουλος 2007): μεταφραστικά με απόδοση όρου, λ.χ. *ποδόσφαιρο* < football (βλ. Χααραλαμπάκης 1992· Ζαφείρη 2015), σημασιολογικά με μεταφορά σημασίας σε ήδη υπάρχουσα λέξη, λ.χ. *σκληρός* 'βαρύς για ναρκωτικά' < hard (drugs) (βλ. Φλιάτουρας & Κοκκίνη 2017), διεθνισμοί, όταν ξένη λέξη κατασκευάζεται με ελληνικά (συνήθως ΑΕ) στοιχεία και στη συνέχεια αναγνωρίζεται στην ελληνική,

λ.χ. *οστεοαρθρίτιδα* < ΑΓ *osteoarthritis* < ΑΕ *όστουν* + *ἄρθρον* ‘σύνδεσμος’ + *-ίτις* (βλ. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1997), και αντιδάνεια, όταν ελληνική λέξη επανέρχεται στην ελληνική μέσω άλλης γλώσσας με διαφορετική μορφή και/ή σημασία, λ.χ. ΕΚ *κωνώπιον* > ΓΛ *canapé* > ΝΕ *καναπές* (βλ. Βασμανόλη 2007). Παράλληλα, τα δάνεια μπορεί να είναι +/- προσαρμοσμένα (βλ. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1994· Wohlgemuth 2009· Ράλλη 2022), είτε γραφηματικά, λ.χ. *club/κλαμπ*, είτε φωνολογικά, άλλοτε πρωτογενώς με απόδοση φθόγγων, λ.χ. *κλαμπ*, και άλλοτε δευτερογενώς με φωνολογικές μεταβολές στην ελληνική, λ.χ. *σαμπρέλα* < ΓΛ *chambre à air*, είτε μορφολογικά, άλλοτε πρωτογενώς με απόδοση γένους και γραμματικής κατηγορίας, λ.χ. το *κάμπριο*, και άλλοτε δευτερογενώς με κλίση και/ή συμμετοχή στην παραγωγή και τη σύνθεση, λ.χ. *καναπές*, *καναπεδάκι*, *σελφοκόνταρο*.

Ως προς την ποσότητα των δανείων στη σύγχρονη ΚΝΕ, σύμφωνα με τον Φλιάτουρα (2021) που βασίζεται στο υλικό του ΛΚΝ, το 31% των λέξεων είναι δάνεια από τουλάχιστον 27 δότριες γλώσσες, υπερτερεί ο άμεσος ολικός δανεισμός από τη γαλλική και την ιταλική, παρά τη διαφαινόμενη αύξηση των αγγλικών δανείων τις τελευταίες δεκαετίες (βλ. Χυδopoulos & Papadopoulos 2018· Papadopoulos 2020), ο μερικός δανεισμός, κυρίως από την αγγλική και τη γαλλική, είναι υψηλότερος του ολικού (σημασιολογικά < μεταφραστικά < διεθνισμοί < αντιδάνεια) και τα ολικά δάνεια είναι στη συντριπτική πλειονότητα μορφολογικά προσαρμοσμένα, εκτός από τα δάνεια της αγγλικής, τα οποία τείνουν να παραμένουν μη μορφολογικά προσαρμοσμένα (βλ. και Apostolou-Panara 1997). Κατά την ίδια έρευνα, οι παράγοντες που δείχνουν να επηρεάζουν την προσαρμογή των δανείων είναι η παλαιότητα του δανεισμού, οι φωνολογικοί παράγοντες και το επίπεδο γλωσσομάθειας. Σε αυτούς τους παράγοντες θα μπορούσε να προστεθεί η παραμετρικότητα ως προς τη δανεισιμότητα ανάλογα με τον τύπο και τα χαρακτηριστικά της λήπτριας και της δότριας γλώσσας (βλ. μεταξύ άλλων Μαρίνης & Ράλλη 2015 και τις εκεί αναφορές).

2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα έρευνα, συνεχίζοντας την ποσοτικοποίηση του νεοελληνικού λεξιλογίου με ετυμολογικά κριτήρια (Φλιάτουρας 2020, 2021· Φλιάτουρας κ.ά. 2021), μεταβαίνει σε περισσότερο ποιοτική ανάλυση, προσπαθώντας να εντάξει στη συζήτηση τη συχνότητα και την ερμηνεία της χρήσης και της μορφολογικής προσαρμοστικής ποικιλίας των δανείων μέσω της αξιοποίησης των σωμάτων κειμένων. Συγκεκριμένα, επιχειρεί να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα:

ΕΕ1: Υπάρχει συσχέτιση ποσότητας δανεισμού και βαθμού χρήσης ανά δότρια γλώσσα και ανά ετυμολογική κατηγορία;

ΕΕ2: Ποια είναι η συχνότητα χρήσης στη μορφολογική ανταγωνιστικότητα προσαρμογής των δανείων στη σύγχρονη ελληνική, λ.χ. *ταξί/ταξιά*, και ποια τα κριτήρια που την καθορίζουν;

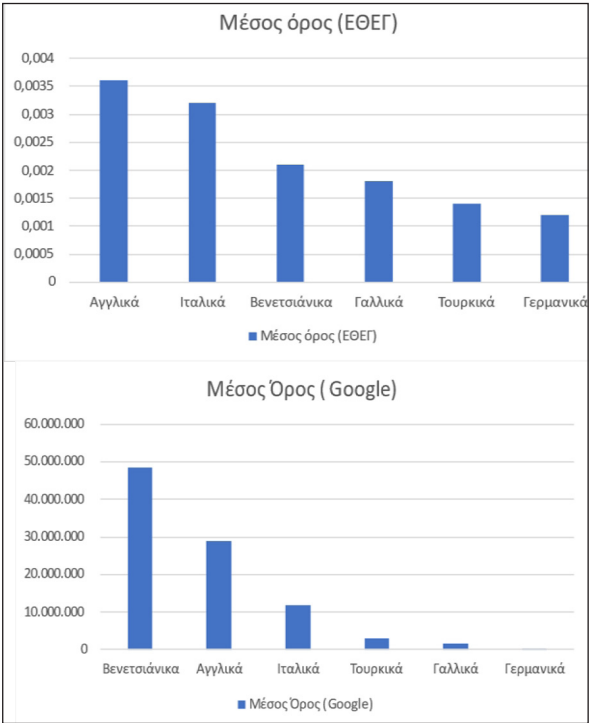
Ως προς τη μεθοδολογία, το δείγμα περιλαμβάνει το σύνολο των δάνειων λέξεων που περιέχονται στο ΛΚΝ του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη, δηλαδή 13686 λέξεις. Ο τύπος έρευνας είναι ποσοτική λεξικοστατιστική με μεθόδους περιγραφικής στατιστικής που αφορούν τη συχνότητα χρήσης των λέξεων σε συνδυασμό με την εν μέρει ποιοτική ανάλυση του υλικού. Ως εργαλεία/πηγές αξιοποιήθηκαν: οι ετυμολογίες στο Ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (εφεξής ΛΚΝ) του Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη (επιστημονικός υπεύθυνος ετυμολογία: Ε. Πετρούνιας)· για τη χρήση των δανείων ανά δότρια γλώσσα και ετυμολογική κατηγορία η συχνότητα χρήσης από τον *Εθνικό Θησαυρό Ελληνικής Γλώσσας* (εφεξής ΕΘΕΓ) και οι εμφανίσεις στη μηχανή αναζήτησης Google· και για τη διερεύνηση της συχνότητας χρήσης της +/- μορφολογικά προσαρμοσμένης ποικιλίας των δανείων τα πιο συχνά ζεύγη με ποικιλία προσαρμογής (κλιτό-άκλιτο) στην ονομαστική ενικού και πληθυντικού χρησιμοποιήθηκαν οι εμφανίσεις στη μηχανή αναζήτησης Google. Σημειώνουμε ότι οι προσπελάσεις στον ΕΘΕΓ και το Google έγιναν τον Φεβρουάριο-Μάιο του 2021. Ο ΕΘΕΓ αφορά 97.000.000 λέξεις σε περισσότερο επίσημα κείμενα, θεματικά ταξινομημένα, ενώ το Google ένα μεγαλύτερο εύρος επίσημων αλλά και ανεπίσημων κειμένων, που γι' αυτόν τον λόγο προσφέρεται περισσότερο -σε αρχική φάση τουλάχιστον- για την αντιπαραβολική διερεύνηση της χρήσης των +/-μορφολογικά προσαρμοσμένων δανείων.

3. ΣΧΕΣΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΥ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Στη συνέχεια, θα παρουσιαστούν και θα ερμηνευτούν τα στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν από τα σώματα κειμένων αρχικά για τη χρήση των δανείων ανά ετυμολογική κατηγορία και γλώσσα και στη συνέχεια για την ανταγωνιστική κλιτή/προσαρμοσμένη και άκλιτη/μη προσαρμοσμένη μορφολογική ποικιλία των δανείων.

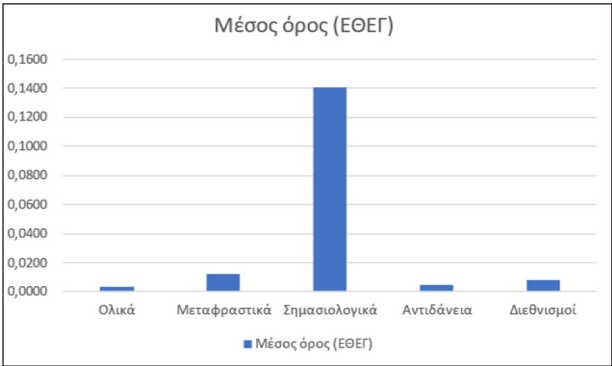
3.1. Συσχετισμός ανά δότρια γλώσσα και ετυμολογική κατηγορία

Στο γράφημα 1 παρατηρούμε με βάση τις δότριες γλώσσες ότι τα άμεσα ολικά αγγλικά και ιταλοβενετικά δάνεια έχουν την υψηλότερη μέση συχνότητα χρήσης, ενώ τα γαλλικά χαμηλότερη. Ωστόσο, υψηλότερη συχνότητα χρήσης έχουν στον ΕΘΕΓ τα αγγλικά και στο Google τα βενετικά δάνεια.

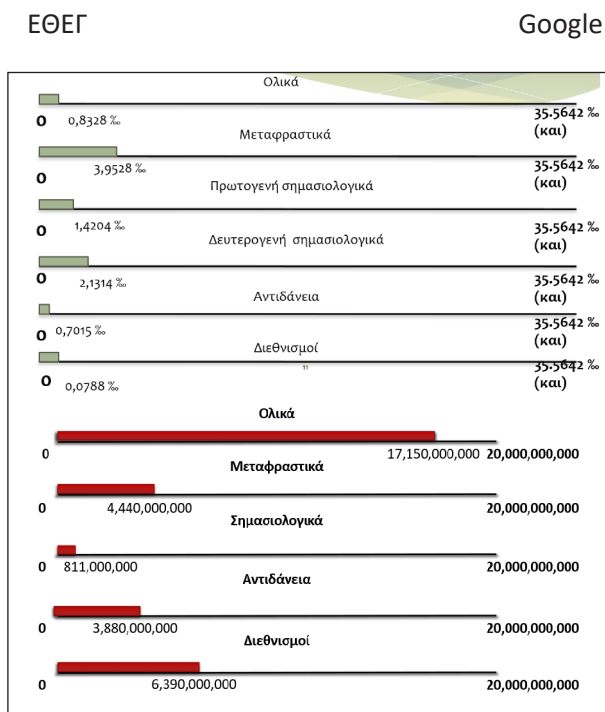
Γράφημα 1: μέση συχνότητα χρήσης ανά δότρια γλώσσα στον ΕΘΕΓ και στο Google

Στο γράφημα 2 παρατηρούμε με βάση τις ετυμολογικές κατηγορίες ότι στον ΕΘΕΓ τα σημασιολογικά δάνεια έχουν την υψηλότερη και τα ολικά δάνεια τη χαμηλότερη συχνότητα χρήσης. Παράλληλα, στο Google τα αντιδάνεια έχουν την υψηλότερη και τα σημασιολογικά δάνεια τη χαμηλότερη συχνότητα χρήσης, ενώ τα ολικά δάνεια έχουν υψηλότερη συχνότητα χρήσης σε σχέση με τον ΕΘΕΓ.

Γράφημα 2: μέση συχνότητα χρήσης ανά ετυμολογική κατηγορία στον ΕΘΕΓ και στο Google

Στο γράφημα 3, που αποτυπώνει το εύρος χρήσης των δανείων, διαπιστώνουμε ότι και στον ΕΘΕΓ αλλά και στο Google τα αντιδάνεια και οι διεθνισμοί έχουν χαμηλότερο εύρος χρήσης και τα μεταφραστικά δάνεια έχουν υψηλό εύρος χρήσης. Επίσης, τα ολικά δάνεια έχουν πολύ μεγαλύτερο εύρος χρήσης στο Google και τα σημασιολογικά δάνεια⁷ έχουν μεγαλύτερο εύρος χρήσης στον ΕΘΕΓ. Επομένως, στον ΕΘΕΓ υπερτερεί η συχνότητα των μερικών, ενώ στο Google των ολικών δανείων.

Γράφημα 3: εύρος χρήσης ανά ετυμολογική κατηγορία στον ΕΘΕΓ και στο Google

Συμπερασματικά, εντοπίζουμε τρεις ασυμμετρίες: ποσότητας δανείων και συχνότητας χρήσης, εσωτερικής κατανομής στη συχνότητα χρήσης και συχνότητας χρήσης ανάμεσα στα κειμενικά είδη. Συγκεκριμένα, τα άμεσα ολικά γαλλικά δάνεια που είναι τα ποσοτικά περισσότερα έχουν από τις χαμηλότερες συχνότητες χρήσης και, αντίθετα, τα αγγλικά και τα ιταλοβενετικά δάνεια που είναι λιγότερα ποσοτικά (ειδικά τα βενετικά) έχουν την υψηλότερη συχνότητα χρήσης. Επίσης, σε σώματα κειμένων με λιγότερα επίσημα κείμενα (Google)

⁷ Κατά τον Φλιάτουρα (2021) πρωτογενή είναι τα σημασιολογικά δάνεια που αλλάζουν σημασία και δευτερογενή τα σημασιολογικά δάνεια που προσθέτουν σημασία.

ο ολικός δανεισμός, ο οποίος είναι ποσοτικά λιγότερος από τον μερικό, έχει υψηλότερη συχνότητα χρήσης και μεγαλύτερο εύρος από τον μερικό. Τέλος, σε σώματα κειμένων με περισσότερα επίσημα κείμενα (ΕΘΕΓ) υπερτερούν τα σημασιολογικά και τα αγγλικά δάνεια και σε σώματα κειμένων με περισσότερα ανεπίσημα κείμενα (Google) υπερτερούν τα ιταλοβενετικά δάνεια και τα αντιδάνεια.

3.2. Μορφολογικός συσχετισμός στην +/- προσαρμοσμένη ποικιλία

Αρχικά, στον πίνακα 1 παρουσιάζεται σε αύξουσα σειρά ο βαθμός χρήσης της +/-μορφολογικής προσαρμογής σε κάποια από τα πιο συχνά ζεύγη ποικιλίας προσαρμογής στον ενικό αριθμό σύμφωνα με το Google:

Ενικός αριθμός			
το πλαφόν	99,99%	το πλαφόνι	0,01%
το αμορτισέρ	99,94%	το αμορτισέρι	0,06%
το κοντέρ	99,92%	το κοντέρι	0,08%
το ντεφορμέ	99,90%	ο ντεφορμές	0,10%
το καλοριφέρ	99,68%	το καλοριφέρι	0,32%
το ντοσιέ	99,61%	ο ντοσιές	0,39%
ο ντεμοντέ	99,61%	ο ντεμοντές	0,39%
το μοτέρ	99,60%	το μοτέρι	0,40%
το σινεμά	99,58%	ο σινεμάς	0,42%
το τρακτέρ	99,23%	το τρακτέρι	0,77%
το ζελέ	99,20%	ο ζελές	0,80%
ο ριγέ	81,18%	ο ριγές	18,82%
το γκισέ	98,55%	ο γκισές	1,45%
ο χούλιγκαν	72,12%	ο χουλιγκάνος	27,88%
ο πόλισμαν	69,78%	ο πολισμάνος	30,22%
το φραπέ	67,62%	ο φραπές	32,28%
το σιχτίρ	63,30%	το σιχτίρι	36,70%
το μότορ	45,04%	το μοτόρι	54,96%
το γκαρσόν	10,96%	το γκαρσόνι	89,04%

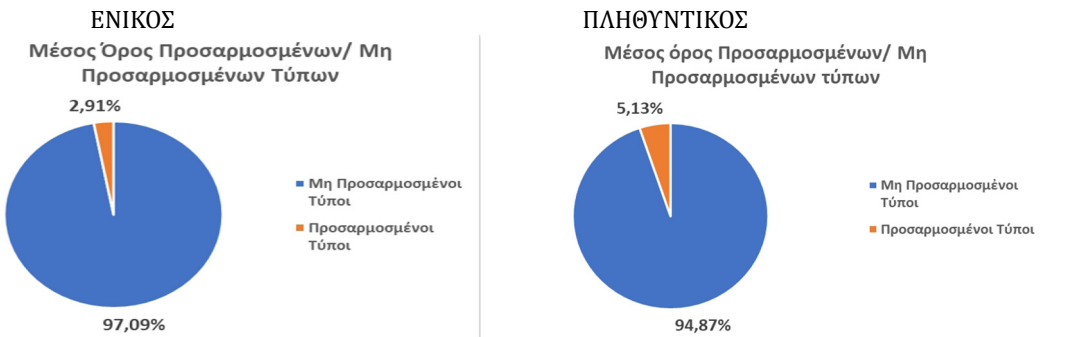
Πίνακας 1: ποικιλία χρήσης της μορφολογικής προσαρμογής των δανείων στον ενικό

Στον πίνακα 2 παρουσιάζεται σε αύξουσα σειρά ο βαθμός χρήσης της +/-μορφολογικής προσαρμογής σε κάποια από τα πιο συχνά ζεύγη ποικιλίας προσαρμογής στον πληθυντικό αριθμό σύμφωνα με το Google:

Πληθυντικός αριθμός						
τα ντοκιμαντέρ	99.99%	τα ντοκιμαντέρ	0.01%	τα τρακτέρ	99.05%	τα τρακτέρ
τα καλσόν	99.97%	τα καλσόνια	0.03%	τα ευρώ	98.95%	τα ευρώ
οι ριγέ	99.97%	οι ριγέδες	0.03%	τα ταξί	98.89%	τα ταξί
τα μπουφάν	99.96%	τα μπουφάνια	0.04%	οι χούλιγκαν	97.90%	οι χουλιγκάνοι
οι σοφιστικές	99.94%	οι σοφιστικέςδες	0.06%	τα μοτέρ	97.06%	τα μοτέρ
τα πλασέ	99.93%	τα πλασέδια	0.07%	τα κεμπάπ	94.64%	τα κεμπάπια
τα κρουασάν	99.93%	τα κρουασάνια	0.07%	τα καζίνο	91.43%	τα καζίνα
τα κοντέρ	99.90%	τα κοντέρ	0.10%	τα ζελέ	85.14%	οι ζελέδες
τα σαμπουάν	99.90%	τα σαμπουάνια	0.10%	οι φραπέ	72.22%	οι φραπέδες
οι ντεμοντέ	99.87%	οι ντεμοντέδες	0.13%	τα τσάι	50.53%	τα τσάγια
τα ντοσιέ	99.86%	οι ντοσιέδες	0.14%	τα παλτό	48.52%	τα παλτά
τα αμορτισέρ	99.78%	τα αμορτισέρια	0.22%	τα μοτόρ	17.96%	τα μοτόρια
τα εμπάργκο	99.75%	τα εμπάργκα	0.25%	τα πάσο	14.74%	τα πάσα
τα καλοριφέρ	99.68%	τα καλοριφέρια	0.40%	οι πόλισμαν	11.92%	οι πολισμένοι
τα γκισέ	99.60%	οι γκισέδες	0.51%	τα σιχτίρ	11.90%	τα σιχτίρια
τα βίντεο	99.49%	τα βίντεα	0.55%	τα πιάνο	10.98%	τα πιάνα
τα πλαφόν	99.45%	τα πλαφόνια	0.82%	τα γιασεμί	2.38%	τα γιασεμιά
τα σινεμά	99.15%	οι σινεμάδες	0.85%	τα γκαρσόν	2.28%	τα γκαρσόνια
τα στούντιο	99.13%	τα στούντια	0.87%			

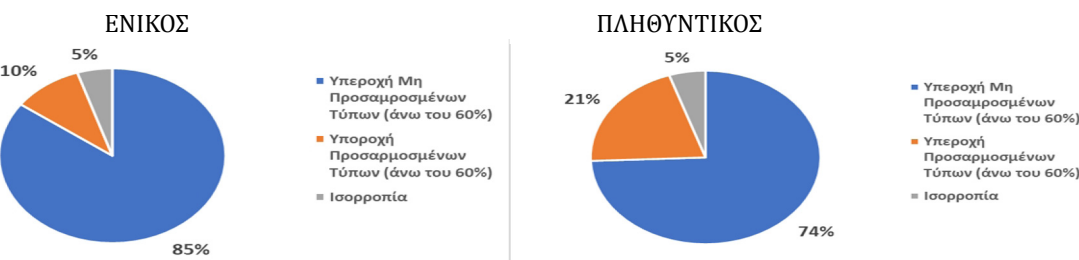
Πίνακας 2: ποικιλία χρήσης της μορφολογικής προσαρμογής των δανείων στον πληθυντικό

Στη συνέχεια, στο γράφημα 4 παρατηρούμε με βάση τα στοιχεία του Google ότι στα ζεύγη λέξεων με ανταγωνιστική μορφολογική προσαρμογή οι μη μορφολογικά προσαρμοσμένοι τύποι (άκλιτοι) έχουν συνολικά συντριπτική υπεροχή στη συχνότητα χρήσης σε σχέση με τους μορφολογικά προσαρμοσμένους, κυρίως στον ενικό.

Γράφημα 4: μέση συχνότητα χρήσης +/- μορφολογικά προσαρμοσμένων τύπων ανά αριθμό

Στο γράφημα 5 διαπιστώνουμε με βάση τα στοιχεία του Google ότι η ποικιλία στην προσαρμογή υπερέχει στον πληθυντικό αλλά περιπτωσιολογικά, λ.χ. *κρουασάν*, *πλασέ*, και ότι τα ζεύγη λέξεων με υπεροχή του μη μορφολογικά προσαρμοσμένου (άκλιτου) τύπου είναι πολύ περισσότερα σε σχέση με τα ζεύγη λέξεων με υπεροχή του μορφολογικά προσαρμοσμένου τύπου, κυρίως όμως στον ενικό, αφού στον πληθυντικό παρατηρείται μεγαλύτερος βαθμός χρήσης των προσαρμοσμένων τύπων.

Γράφημα 5: εσωτερική κατανομή ζευγών +/- μορφολογικής προσαρμογής ανά αριθμό

Πιο συγκεκριμένα, εστιάζοντας δειγματοληπτικά σε ορισμένα παραδείγματα στους πίνακες 1 και 2, παρατηρούμε ότι η κατανομή χρήσης στον ενικό είναι συντριπτική υπέρ των μη προσαρμοσμένων *το σινεμά*, *το ζελέ*,

το *τρακτέρ* και πολύ υψηλότερη υπέρ του μη προσαρμοσμένου ο *χούλιγκαν*, όμως είναι σχεδόν συντριπτική υπέρ του προσαρμοσμένου το *γκαρσόνι* και σχεδόν ισόποση ανάμεσα στην +/-προσαρμοσμένη ποικιλία το *μότορ* και το *μοτόρι*. Αντίστοιχα στον πληθυντικό, η κατανομή χρήσης είναι συντριπτική υπέρ των μη προσαρμοσμένων τα *βίντεο*, τα *καλοριφέρ*, τα *κοντέρ* και πολύ υψηλότερη υπέρ του μη προσαρμοσμένου οι *φραπέ*, όμως είναι συντριπτική υπέρ των προσαρμοσμένων τα *γιασεμιά* και τα *πιάνα* και ισόποση ανάμεσα στην +/-προσαρμοσμένη ποικιλία τα *τσάι* και τα *τσάγια*.⁸ Δειγματοληπτικά παραδείγματα ασυμμετρίας χρήσης της +/-προσαρμοσμένης ποικιλίας στον ενικό και τον πληθυντικό αριθμό αποτελούν η λέξη *ζελές*, όπου ο προσαρμοσμένος πληθυντικός οι *ζελέδες* έχει μεγαλύτερη κατανομή από τον προσαρμοσμένο ενικό ο *ζελές*, και, στον αντίποδα, η λέξη *γκαρσόν*, όπου ο μη προσαρμοσμένος ενικός το *γκαρσόν* έχει μεγαλύτερη κατανομή από τον μη προσαρμοσμένο πληθυντικό τα *γκαρσόν*.

Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι κατανομές ορισμένων «εμβληματικών» ζευγών ποικιλίας στον πληθυντικό υπό την έννοια ότι πολύ συχνά αποτελούν στόχο της ρυθμιστικής γραμματείας και αντικείμενο συζήτησης ως προς την «ορθότητα» από τους χρήστες. Έτσι, οι μη προσαρμοσμένοι πληθυντικοί τα *καζίνο* και τα *ταξί* έχουν συντριπτική κατανομή, οι πληθυντικοί τα *παλτό* και τα *παλτά* έχουν ισόποση κατανομή, ενώ, αντίθετα, ο προσαρμοσμένος πληθυντικός τα *πάσα* έχει πολύ υψηλότερη κατανομή.⁹

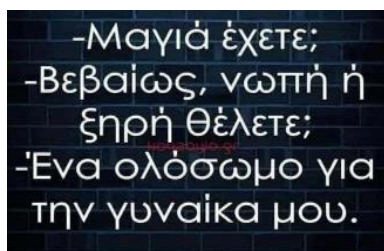
Σε μια προσπάθεια αποτύπωσης των αιτιακών παραγόντων που ερμηνεύουν την προαναφερθείσα εικόνα ασύμμετρης και περιπτωσιολογικής χρήσης ανάμεσα στην προσαρμοσμένη και τη μη προσαρμοσμένη ποικιλία, δηλαδή των παραγόντων που αυξάνουν ή μειώνουν τον βαθμό χρήσης των μορφολογικά προσαρμοσμένων τύπων είναι οι εξής:

- ❖ Τα φωνηεντόληκτα και κυρίως τα οξύτονα προσαρμοσμένα δάνεια έχουν την τάση να χρησιμοποιούνται περισσότερο από τα συμφωνόληκτα, λ.χ. *φραπές*, *ζελές* κλπ. (βλ. Φλιάτουρας *et al.* 2021· Φλιάτουρας 2021).
- ❖ Τα δυσπρόφερτα/σπανιότερα συμφωνικά συμπλέγματα μειώνουν τη χρήση του προσαρμοσμένου τύπου, λ.χ. τα *ταξιά* [taksjá] έχουν χαμηλότερη συχνότητα από τα *παλτά* [paltá].
- ❖ Οι κατασκευαστικές διαδικασίες (παραγωγή, σύνθεση) ενισχύουν την κλίση των δανείων, λ.χ. ο πληθυντικός της λέξης *ημίπαλτο* είναι μόνο κλιτός, δηλαδή τα *ημίπαλτα*, ενώ ο πληθυντικός της λέξης *παλτό* είναι ποικιλιακός, δηλαδή τα *παλτό* και τα *παλτά*.

⁸ Σε αυτήν την κατανομή σημαντικός είναι ο ρόλος της ομωνυμίας τσάγια 'πληθυντικός της λέξης τσάι' και τσάγια 'μη επίσημος/αργκοτικός πληθυντικός της λέξης τσιάο'.

⁹ Σε αυτήν την κατανομή σημαντικός είναι ο ρόλος της ομωνυμίας, καθώς η λέξη πάσο 'φοιτητική ταυτότητα' έχει μεγαλύτερη κατανομή στον πληθυντικό απ' ότι η ομώνυμη λέξη πάσο 'ψηλό μακρόστενο τραπεζάκι'.

- ❖ Η έλλειψη κλιτικού προτύπου και η ομωνυμία μπορεί να εμποδίζουν την κωδικοποίηση της προσαρμογής, λ.χ. ο πληθυντικός **τα μπιζά* της λέξης *μπιζού* δεν εμπίπτει σε κλιτικό πρότυπο, εφόσον τα ουσιαστικά σε -ού είναι θηλυκά με ανισοσύλλαβο πληθυντικό, και ο πληθυντικός **τα μαγιά* της λέξης *μαγιό* είναι ομώνυμος της λέξης *η μαγιά*. Αυτό αποδεικνύεται συχνά από την παικτικότητα που προκύπτει λόγω της ομωνυμίας, όπως στην παρακάτω εικόνα από το Facebook:

Εικόνα 1: παράδειγμα παικτικής ομωνυμίας

- ❖ Η κωδικοποίηση της προσαρμογής των φωνηεντόληκτων δανείων στον πληθυντικό είναι πιο δύσκολη, μεταγενέστερη σε σχέση με τον ενικό και πιο στιγματισμένη, διότι το ληκτικό φωνήεν στον ενικό ενισχύει την προσαρμογή,¹⁰ όταν ομοηχεί με ελληνικό κλιτικό επίθημα, σε αντίθεση με τον πληθυντικό, όπου η έλλειψη ομοηχίας απομακρύνει από το μορφοφωνολογικό πρότυπο, λ.χ. *ρίανο/casino* > *πιάνο/καζίνο* vs *πιάνα, καζίνα* (για τον ρόλο της ομοηχίας στην προσαρμογή δανείων, βλ. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1994· Ralli, Giouleka & Makri 2015).
- ❖ Η ανισοσύλλαβια αυξάνει τη συχνότητα χρήσης στον πληθυντικό, λ.χ. ο προσαρμοσμένος πληθυντικός *ζελέδες* είναι πιο συχνός από τον προσαρμοσμένο ενικό *ζελές*, σχηματίζεται ο τύπος *τα μπιζούδια* αντί για **τα μπιζά* κλπ. Αυτό ίσως οφείλεται στο ότι τα αρσενικά/ θηλυκά ανισοσύλλαβα είναι τα περισσότερα στην ΚΝΕ (βλ. Φλιάτουρας et al. 2021) και/ή περισσότερο λαϊκά (Καραντζόλα, Σαρρή-Χασάν & Φλιάτουρας υπό έκδοση) με αποτέλεσμα να αποτελούν ισχυρό μορφολογικό πρότυπο προσαρμογής (βλ. σχετικά και Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2011· Ralli, Giouleka & Makri 2015).
- ❖ Η σημασιολογική/λεξιλογική εξειδίκευση επηρεάζει τη μορφολογική προσαρμοστικότητα, λ.χ. *το καφέ* ως χρώμα είναι μη προσαρμοσμένο και *ο καφές* ως ρόφημα είναι προσαρμοσμένο, η προσαρμοσμένη ποικιλία *τα παλτά* είναι πιο συχνή στο ποδόσφαιρο απ' ότι στο ένδυμα κλπ.

¹⁰ Σημειώνουμε ότι η ομοηχία ήταν ανέκαθεν σημαντικός παράγοντας μορφολογικής αλλαγής (βλ. Φλιάτουρας 2018 και τις εκεί αναφορές).

- ❖ Τα +έμψυχα προσαρμοσμένα δάνεια χρησιμοποιούνται περισσότερο από τα -έμψυχα, ειδικά όταν έχουν αρνητικές/ειρωνικές συνυποδηλώσεις, λ.χ. *πολισμάνος*, *χουλιγκάνος* κλπ.
- ❖ Η παγίωση σε συνδυασμό με το ύφος μπορεί να ενισχύει ή να μπλοκάρει μια χρήση, λ.χ. ο προσαρμοσμένος πληθυντικός *μοτόρι* χρησιμοποιείται κυρίως στη λεξική φράση *το μοτόρι του Νανά*, στη λεξική φράση *σιχτίρ πιλάφι* το πρώτο συστατικό είναι μη προσαρμοσμένο και στη φράση *ο καφές φραπέ* η πρώτη λέξη είναι προσαρμοσμένη, ενώ η δεύτερη μη προσαρμοσμένη. Επίσης, τα πολυλεκτικά σύνθετα (κυρίως αγγλικά) δεν προσαρμόζονται εύκολα, λ.χ. *μπέιμπι σίτινγκ*.
- ❖ Τα προσαρμοσμένα δάνεια απαντούν κυρίως στον μη επίσημο λόγο (βλ. και Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1994· Πετρούνιας 2002· Ralli 2016).

Συμπερασματικά, όσον αφορά τις εν εξελίξει προσαρμογές των ολικών δανείων παρατηρούμε την ισχυρή τάση τα μη προσαρμοσμένα ολικά δάνεια να έχουν υψηλότερη συχνότητα χρήσης στις αναζητήσεις του Google σε σχέση με τα αντίστοιχα προσαρμοσμένα. Αυτό ισχύει και στους δύο αριθμούς αλλά περισσότερο στον ενικό αριθμό. Επίσης, οι παράγοντες που επηρεάζουν τη μορφολογική προσαρμοστικότητα και κατά συνέπεια την αύξηση της χρήσης των μορφολογικά προσαρμοσμένων τύπων είναι διεπιπεδικοί (φωνολογικοί, μορφολογικοί, σημασιολογικοί) και υφολογικοί/χρηστικοί.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Τα συμπεράσματα που εξάγονται από την έρευνά μας αφορούν τόσο τον εντοπισμό ασυμμετριών ανάμεσα στην ποσότητα και τη χρήση των δανείων όσο και την επίδραση του χρηστικού επιπέδου σε αυτές. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε τις εξής ασυμμετρίες: η υψηλή ποσότητα δανείων σε μια ετυμολογική κατηγορία και γλώσσα δεν συνεπάγεται και υψηλή συχνότητα χρήσης (βλ. λ.χ. τα ολικά δάνεια και τα αγγλικά δάνεια) και η προσαρμογή των ολικών δανείων δεν συνεπάγεται υψηλότερη συχνότητα χρήσης, καθώς διαπιστώνεται μια σαφής προτίμηση για τους μη προσαρμοσμένους τύπους, κυρίως όμως στον ενικό. Επίσης, ρυθμιστικοί παράγοντες στη χρήση των κατηγοριών των δανείων και της +-μορφολογικά προσαρμοσμένης ποικιλίας είναι το χρηστικό επίπεδο (λ.χ. επίσημο/μη επίσημο, περιφερειακό/μη περιφερειακό) σε συνδυασμό με τα κειμενικά είδη.

Σε μια προσπάθεια ερμηνείας, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε, μεταξύ άλλων, τα εξής:

(α) η υψηλή συχνότητα των αγγλικών δανείων οφείλεται τόσο στον πρόσφατο δανεισμό με αποτέλεσμα η ανάγκη τους να είναι περισσότερο επίκαιρη όσο και στα πολλά και νέα περιβάλλοντα χρήσης τους (πληροφορική κλπ.), ταυτόχρονα με τη μείωση στον ανταγωνισμό δανεισμού από άλλες γλώσσες

λόγω της παγκοσμιοποίησης της αγγλικής (Görlach 2005· Φλιάτουρας 2021). Για παράδειγμα, πολλά γαλλικά δάνεια είναι πλέον παρωχημένα και τείνουν να αντικατασταθούν από αγγλικά, λ.χ. τις τελευταίες δεκαετίες εισέρχονται δάνεια μόδας κυρίως από την αγγλική (Χυδούρουλος & Παπαδοπούλου 2018· Παπαδοπούλου 2020) σε αντίθεση με τις προηγούμενες δεκαετίες που εισέρχονταν κυρίως από τη γαλλική. Παράλληλα, η υψηλή συχνότητα των τουρκικών και ιταλοβενετικών δανείων εξηγείται από το γεγονός ότι είναι πολύ πιο καθημερινές λέξεις σε σχέση τα δάνεια των δυτικοευρωπαϊκών γλωσσών που αφορούν περισσότερο ειδικά λεξιλόγια (βλ. Κυρανούδης 2009· Κατσούδα & Κωνσταντινίδου 2019),

(β) Η χαμηλή συχνότητα χρήσης των ολικών δανείων μπορεί να οφείλεται στην ύπαρξη ανταγωνιστικών μονάδων και στη λειτουργία πολλών από αυτά ως συνυποδηλωτικών (υφολογικών) δανείων που χρησιμοποιούνται από συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες, λ.χ. *μπιζού vs κόσμημα*,

(γ) Η υψηλή συχνότητα των σημασιολογικών δανείων έγκειται στο ότι περιλαμβάνουν λέξεις που προϋπήρχαν στην ελληνική γλώσσα. Επιπλέον, τα σημασιολογικά δάνεια έχουν την τάση να επιλέγουν τις λέξεις με την υψηλότερη συχνότητα χρήσης (βλ. και Φλιάτουρας et al. 2021),

(δ) Η χαμηλή συχνότητα των μεταφραστικών δανείων και των διεθνισμών ερμηνεύεται από το υψηλό/επίσημο και άρα περιφερειακό επίπεδο χρήσης τους, λ.χ. χρησιμοποιούνται στην επιστημονική ορολογία (διεθνισμοί) και τα ειδικά λεξιλόγια, σε αντίθεση με τα σημασιολογικά δάνεια που χρησιμοποιούνται κυρίως στη νόρμα, και

(ε) Η χαμηλή συχνότητα των μορφολογικά προσαρμοσμένων τύπων οφείλεται στον στιγματισμό και συχνά στην εν εξελίξει, μη κωδικοποιημένη διαδικασία μορφολογικής προσαρμογής (βλ. και Μακρή-Τσιλιπάκου 1997· Παναγιώτου & Φλιάτουρας 2021), εξού και τα συχνά φαινόμενα αυτορρύθμισης/ αυτοδιόρθωσης. Πάντως, η ερμηνεία της αυξημένης ή μειωμένης συχνότητας χρήσης του προσαρμοσμένου τύπου είναι περιπτωσιολογική. Πιθανοί παράγοντες είναι η παλαιότητα του δανεισμού και της προσαρμογής, οι φωνοτακτικοί περιορισμοί, η σημασία (λ.χ. οι συνυποδηλώσεις), το χρηστικό επίπεδο σε συνδυασμό με τα κειμενικά είδη και η ύπαρξη ανταγωνιστή.

Τέλος, όσον αφορά την αναντιστοιχία στο εύρος της συχνότητας χρήσης των δανείων, αυτή αποκαλύπτει τη χρηστική/υφολογική σύσταση των ετυμολογικών κατηγοριών. Για παράδειγμα, κάποιες κατηγορίες είναι πιο υβριδικές/μη συμμετρικές από άλλες, λ.χ. τα μεταφραστικά δάνεια έχουν υψηλό εύρος, διότι περιλαμβάνουν και καθημερινές αλλά και πιο ειδικές λέξεις, σε αντίθεση με τις υπόλοιπες πιο συμμετρικές κατηγορίες μερικών δανείων που περιέχουν περισσότερο ειδικές λέξεις (διεθνισμοί) ή καθημερινές λέξεις (αντιδάνεια). Επίσης, τα κειμενικά είδη και το χρηστικό επίπεδο σε συνδυασμό με τον βαθμό περιφερειακότητας επηρεάζουν το εύρος, λ.χ. στον μη επίσημο

λόγο το εύρος χρήσης είναι πολύ υψηλότερο στα ολικά δάνεια και χαμηλότερο στα μερικά δάνεια σε σχέση με τον πιο επίσημο λόγο.

5. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η συλλογή των δεδομένων έγινε κυρίως με βάση περιορισμένα γραπτά σώματα κειμένων (ειδικά ο ΕΘΕΓ), που σημαίνει ότι τα δεδομένα μας βασίζονται κυρίως στον επίσημο γραπτό λόγο. Επομένως, χρειάζεται αντιπαράβολή και με άλλα μεγαλύτερα σώματα κειμένων και μάλιστα προφορικά, λ.χ. ΣΕΚ και Sketch Engine. Παράλληλα, είναι σημαντική η ενδελεχέστερη, πιο περιπτωσιολογική και ποιοτική ανάλυση στη χρήση των δανείων. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικό να διερευνηθούν, πέρα από άλλους δομικούς παράγοντες, όπως ο ρόλος της πτώσης ανά αριθμό,¹¹ λ.χ. των μαγιών αλλά όχι *τα μαγιά, και η συχνότητα χρήσης των δανείων με κοινωνιογλωσσικά (φύλο, ηλικία, μόρφωση) και κειμενογλωσσολογικά κριτήρια, λ.χ. αν το *τρακτέρι* χρησιμοποιείται περισσότερο από τους αγρότες και σε ποια ακριβώς κειμενικά είδη.

* Σημείωση για ακαδημαϊκούς σκοπούς: η συγγραφή του παρόντος κειμένου είναι του Α. Φλιάτουρα και οι υπόλοιποι μεταπτυχιακοί συγγραφείς συνέβαλαν στην καταγραφή των στατιστικών στα γραφήματα και στους πίνακες στο πλαίσιο της προπτυχιακής πρακτικής άσκησης στο Τ.Ε.Φ./Δ.Π.Θ. το 2021.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αναστασιάδη – Συμεωνίδη 2011: Α. Αναστασιάδη – Συμεωνίδη, Το νεοελληνικό κλιτικό σύστημα των ουσιαστικών και οι τάσεις του. Στο Ζ. Γαβριηλίδου, Α. Ευθυμίου, Ε. Θωμαδάκη & Π. Καμπάκη-Βουγιουκλή (επιμ.), *Πρακτικά του 10^{ου} διεθνούς συνεδρίου ελληνικής γλωσσολογίας (ICGL10)* (σσ. 23–40). Κομοτηνή [Online], [<https://www.icgl.gr/el/>].
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2009: Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Ιδεολογήματα και δανεισμός. Στο Γ. Χάρης (επιμ.), *Δέκα μύθοι για την ελληνική γλώσσα* (σσ. 63–71). Αθήνα: Πατάκης.
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1997: Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Διαδικασίες κατά τη δημιουργία όρων. Στο Β. Φιλόπουλος & Τ. Αναγνωστοπούλου (επιμ.), *Πρακτικά του 1ου Συνεδρίου «Ελληνική γλώσσα και ορολογία» (ΕΛΕΤΟ)* (σσ. 77–87). Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος [Online], [<http://www.eleto.gr.42>].

¹¹ Για τον ρόλο της πτώσης στις εν εξελίξει μορφολογικές αλλαγές, βλ. και Μητσιακή & Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (2020).

- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 1994: Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, *Νεολογικός δανεισμός: Άμεσα δάνεια από τη γαλλική και την αγγλοαμερικανική, μορφολογολογική ανάλυση*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Aitchison 2011: J. Aitchison, *Language change: Progress or Decay?* Cambridge: Cambridge University Press.
- Apostolou-Panara 1997: Α. Μ. Apostolou-Panara, Language change in Modern Greek: The morphological integration of English loanwords. *Παρουσία*, 40, 1–211.
- Βασμανόλη 2007: Ε. Βασμανόλη, *Οι αντιδάνειες λέξεις στη νέα ελληνική*. Αθήνα: Βιβλιοθήκη Σοφίας Ν. Σαριπόλου.
- Campbell 2013: L. Campbell, *Historical Linguistics: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ζαφείρη 2015: Σ. Ζαφείρη, *Τα μεταφραστικά δάνεια στη νέα ελληνική [Διδακτορική Διατριβή]*. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Görlach 2005: M. Görlach, *A Dictionary of European Anglicisms: A Usage Dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages*. Oxford: Oxford University Press.
- Haspelmath & Tadmor 2009: M. Haspelmath, U. Tadmor (eds.), *Loanwords in the World's Languages: A Comparative Handbook*. Berlin: Mouton De Gruyter.
- Καραντζόλα & Φλιάτουρας 2004: Ε. Καραντζόλα, Α. Φλιάτουρας, *Γλωσσική αλλαγή*. Αθήνα: Νήσος.
- Καραντζόλα, Σαρρή-Χασάν & Φλιάτουρας υπό έκδοση: Ε. Καραντζόλα, Ν. Σαρρή-Χασάν, Α. Φλιάτουρας, Πόση και ποια ανισοσυλλαβία στην ΚΝΕ; Στο Χ. Τζίτζιλής & Γ. Παπαναστασίου (επιμ.), *Η κοινή, οι κοινές και η διαμόρφωση της κοινής νεοελληνικής*, τόμ. 2. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Κατσούδα & Κωνσταντινίδου 2019: Γ. Κατσούδα, Μ. Κωνσταντινίδου, Όψεις του ιταλικού/ βενετικού δανεισμού στη Νέα Ελληνική. Στο Χ. Τζίτζιλής & Γ. Παπαναστασίου (επιμ.), *Γλωσσικές επαφές στα Βαλκάνια και στη Μ. Ασία*, τόμ. 1, (σσ. 233–247). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Κυρανούδης 2009: Π. Κυρανούδης, *Μορφολογία των τουρκικών δανείων της ελληνικής γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- ΛΚΝ 1998: *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ιδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Μακρή – Τσιλιπάκου 1999: Μ. Μακρή-Τσιλιπάκου, Νεοελληνική και ξενόγλωσσες μονάδες: Δανεισμός ή αλλαγή κώδικα; Στο Α. Μόζερ (επιμ.), *Ελληνική Γλωσσολογία '97* (σσ. 575–585). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Μακρή – Τσιλιπάκου 1997: Μ. Μακρή – Τσιλιπάκου, Κρασί ημιαφρώδη και ψωμάκια πλήρης για να έχουμε υγιείς μαλλιά επειδή είναι δυσμενή χρονιά. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 17, 523–546.
- Μαρίνης & Ράλλη 2015: Μ. Μαρίνης, Α. Ράλλη, Δανεισιμότητα λεξικών στοιχείων: δεδομένα από νεοελληνικές διαλέκτους σε επαφή με την τουρκική και την ιταλική. *Theoretical and applied linguistics*, 3, 186–197.
- Μητσιάκη & Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 2020: Μ. Μητσιάκη, Α. Αναστασιάδη – Συμεωνίδη, Υπερδιορθώνοντας τη γενική πληθυντικού: μια περίπτωση γλωσσικής ανασφάλειας; *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 39, 651–670.
- Ξυδόπουλος 2007: Γ. Ξυδόπουλος, *Λεξικολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Παναγιώτου & Φλιάτουρας 2021: Κ. Παναγιώτου, Α. Φλιάτουρας, Οι στάσεις προς το λόγιο επίπεδο της σύγχρονης κοινής νεοελληνικής σε διαδικτυακή ομάδα γλωσσικού ενδιαφέροντος: Μια έρευνα πεδίου. Στο Ε. Μότσιου, Ε. Βασιλάκη, Ε. Γκανά & Α. Κωστούλας (επιμ.), *Ιδεολογίες, γλωσσική επικοινωνία και εκπαίδευση* (σσ. 98–133). Αθήνα: Gutenberg.
- Παπαναστασίου 2011: Γ. Παπαναστασίου, Μανόλης Τριανταφυλλίδης, Ξενηλασία ή ισοτέλεια: Ένας αιώνας μετά. Στο *Πρακτικά του 8ου Συνεδρίου «Ελληνική γλώσσα και ορολογία» (ΕΛΕΤΟ)* (σσ. 12–26). Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος [Online], [<http://www.eleto.gr>].
- Πετρούνιας 2017: Ε. Πετρούνιας, Το λεξιλόγιο της νέας ελληνικής: κατηγορίες προέλευσης. Στο Χ. Τζιτζιλής & Γ. Παπαναστασίου (επιμ.), *Ελληνική ετυμολογία*, τόμ. Ι, (σσ. 240–259). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).
- Πετρούνιας 2002: Ε. Πετρούνιας, *Νεοελληνική γραμματική και συγκριτική ανάλυση, Μέρος Α΄: Θεωρία*. (2η έκδ.). Θεσσαλονίκη: Ζήτη.
- Papadopoulou 2020: R. Papadopoulou, *Evaluating anglicisation in Modern Greek: A qualitative and quantitative Survey* [PhD. Thesis]. Patra: Université Lumière Lyon 2; University of Patras; CRTT/CERLA.
- Ράλλη 2022: Α. Ράλλη, *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Ralli 2016: A. Ralli (ed.), *Contact Morphology in Modern Greek Dialects*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- Ralli, Giouleka & Makri 2015: A. Ralli, M. Giouleka, V. Makri, Gender and inflection class in loan noun integration. *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 12, 422–460.
- Σκιαδάς 2015: Γ. Σκιαδάς, *Στοιχεία γλωσσικού δανεισμού στη νεοελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Tatsioka 2010: Z. Tatsioka, *English loanwords and code-switching on the Greek television: The effects and the attitude of the public* [PhD. Thesis]. Edinburg: Heriot-Watt University.

- Φίλος 2010: Π. Φίλος, Τυπολογικές παρατηρήσεις στα δάνεια της ελληνικής (αρχαίας και νεότερης). *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 30, 643–654.
- Φλιάτουρας 2022: Α. Φλιάτουρας, Από το σουμπλιμέ της ισπανικής γρίπης στο λοκντάουν της πανδημίας: Μια διαχρονική και συγχρονική μελέτη της επίδρασης των πανδημιών στο λεξιλόγιο της ελληνικής. *AWPEL* (ειδικό τεύχος *Γλώσσα-Πανδημία – Γλωσσολογία*), 72–90.
- Φλιάτουρας 2021: Α. Φλιάτουρας, Πόσα και ποια δάνεια έχει η σύγχρονη κοινή νεοελληνική; Μια πρώτη προσέγγιση. *Γλωσσολογία*, 29, 21–44 [Online], [<http://glossologia.phil.uoa.gr/?q=node/179>].
- Φλιάτουρας 2020: Α. Φλιάτουρας, Προς την ανάγκη για ποσοτικοποίηση της ετυμολογικής έρευνας: η ετυμολογική στατιστική κατανομή του λεξιλογίου της κοινής νέας ελληνικής. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 40, 525–535.
- Φλιάτουρας et al. 2021: Α. Φλιάτουρας, Δ. Τριανταφυλλίδου, Ι. Ιορδανίδης, Α. Καρανάσιου, Ποσοτική ετυμολογική ανάλυση του λεξιλογίου της κοινής νέας ελληνικής: Ονοματικό κλιτικό σύστημα και δανεισμός. Στο Θ. Μαρκόπουλος, Χ. Βλάχος, Α. Αρχάκης, Δ. Παπαζαχαρίου, Α. Ρούσσου, Γ. Ξυδόπουλος (επιμ.), *Πρακτικά του ICGL14* (σσ. 1417–1429). Πάτρα: Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Φλιάτουρας 2018: Α. Φλιάτουρας, *Η μορφολογική αλλαγή στην ελληνική γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης.
- Φλιάτουρας & Κοκκίνη 2017: Α. Φλιάτουρας, Κ. Κοκκίνη, Τα σημασιολογικά δάνεια στη νεοελληνική ορολογία. Στο Κ. Βαλεοντής (επιμ.), *Πρακτικά του 11ου Συνεδρίου «Ελληνική γλώσσα και ορολογία» (ΕΛΕΤΟ)* (σσ. 102–112). Αθήνα: Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος [Online], [<http://www.eleto.gr>].
- Wohlgemuth 2009: I. Wohlgemuth, *A typology of verbal borrowing*. Berlin/New York: De Gruyter.
- Χαραλαμπίκης 1992: Χ. Χαραλαμπίκης, Μεταφραστικά δάνεια της νέας ελληνικής από ευρωπαϊκές γλώσσες. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 11, 81–102.
- Xydopoulos & Papadopoulou 2018: G. Xydopoulos, R. Papadopoulou, Fashion anglicisms in Modern Greek: A preliminary investigation. *Revista de Linguas para Fines Específicos*, 24, 166–187.

Asimakis Fliatouras
DUTH, Department of Greek Philology

Georgios Kazakos
AUTH, Department of Philology

Avraam Klonaras
DUTH, Department of Greek Philology

Maria Daouti
University of Nicosia

Panagiota Dazeli
DUTH, Department of Greek Philology

Klisilda Loubonia
DUTH, Department of Greek Philology

**A FIRST RESEARCH ON CORPORA FOR THE DEGREE OF USAGE OF NOMINAL
BORROWINGS AND OF MORPHOLOGICAL ADAPTATION IN MODERN GREEK**

Summary

The aim of the paper is to investigate the correlation between the quantity of borrowings and their use by etymological category (total, partial: calques, semantic, internationalisms, re-borrowings) and language (English, French, Turkish, Italian, German, Venetian) and on the other hand between the inflected and uninflected morphological variety (+/- adaptation) of the borrowings, e.g. *ta taxi/taksia* (plural). The documentation is based on text corpora, such as EΘΕΓ and Google. Specifically, significant asymmetries in quantity and use are identified, as well as tendencies of higher use of the adapted or non-adapted morphological variety, which are systematically or case-by-case attributed to cross-level (phonological, morphological, semantic) and usage factors (etymological category, type of vocabulary, register, genre, etc.).

Keywords: borrowing, usage, asymmetry, adaptation.